

Smrt Vaznikovega Tončka.

(Iz črtice „Noč“.)

Zbudi me ponoči vihar, ki buči po gozdovih pod cerkvijo in gori po gori. Tiho ležim na postelji, strmim v tmino in poslušam. Kar zaslišim skozi noč iz globeli pod župniščem tožeče, obupne vzklike: «Jezus, Marija, pomagajta!»

Sedel sem popoldne v sobici gori na Zili. Pa so prihitele v sobo tri preplašene, male vaške deklice... «Gospod, Vaznikov Tonček je v Dravo padel», so hitele razburjene, vse hkrati. — «Pa je utonil?» sem se vznemiril. — Tonček je bil moj učenec, fantič kakor Murilovi angelčki. — «Utonil. V čolnu pred hišo je bil. Pa mu je pal klobuk v Dravo. Nagnil se je za njim, pa se prekucnil v vodo. Drava ga je odnesla». — «In ni bilo nikogar v bližini, da bi ga rešil?» — «Ne. Otroci so bili sami doma».

Proti večeru je prišel oče. Na zunaj dovolj miren. A videl sem, da močni mož omahuje pod težo udarca. Da naj dam zvoniti, je prosil; in da naj sporočim o nesreči v časnike, če bi utopljenca kje našli. Da bi rad šel k pogrebu. In kje bo njegov otrok pokopan, bi rad vedel.

Nekaj dni navrh, še predno so potegnili utopljenca iz reke spodaj v Rožu, je prišla mati. Vsa bleda, strta. In mi je priznala: «Ne prenesem več tega. Vse noči ne spim. Komaj malo zadremujem, že zaslišim iz Drave klic: „Mati, mati!“ Tonček me kliče».

Zakrila si je od solz in prečutih noči motne, s krvjo podplute oči in je zaihtela bridko in bolešno, kakor bi si kanila dušo izjokati. Tolažil sem jo, kakor sem vedel in-znal. A čutil sem s težko bolestjo, kako brez moči so vse lepe besede ob taki boli: v veter govorjene, v vodo pisane.

Prihodnjo noč sem nenadoma planil iz spanja in posluhnil. Čuj, ni li zaklicalo od daleč nekoč, spodaj iz Drave brž: «Mati, mati!»

In potem nekaj časa noč za nočjo: vabeče, poželjivo šumenje vode, vmes obupen, groze poln klic: «Mati, mati!»

Ksaver Meško.

.....

Kar si človek naprti, nosi do smrti.
Bogastvo iz odrtije se nagloma razbije.

Krjavelj in Bučarjev konj.

(Iz romana „Deseti brat“.)

Ko je Krjavelj dokončal svoje pripovedovanje o kozi Dimki, ki ji je bil puščal slabo kri, kar so možaki okrog mize v Obrščakovi krčmi že nekaj kratki bili slišali, je nadaljeval: «Ali sem vam že pravil, kako sem Bučarjevemu konju „štatljivost“ odpravil?»

«Nikoli nisi še pravil!» odgovoré sosedje, čeprav je vsak izmed njih slišal tudi to pravljico že bogve kolikokrat.

«No, spomladi onega leta, ko je bil lan pozebel, je sejal Bučar oves po lanišču. Ker je bil hlapec — tisti Urh je tačas služil Bučarju — nekaj obplel in je ležal v stanici, ni mogel za brazdo hoditi. Bučar pride pôme in pravi: «Pojdi, Krjavelj, pojdi, boš namesto Urha kaké tri kraje povlekel». Jaz grem precej. Bučar mi vpreže tistega sirastega konja, ki ga je predlansko pomlad konjederec vzel, pred brano in jaz poženem: ti hôte! Dvakrat sva šla po razboru gori in doli. V tretje pa poženem: bistahor po sredi! Pa ni hotel iti po sredi, le v razor je silil, mrha. Vlečem za vajeti, vlečem, vpijem, pa nazadnje se mi pošast še ustavi in se ne gane. Ko bi bil imel nož, precej bi ga bil popravil, kakor sem kozo, kar porinil bi ga bil tja v tisto suhoreber. Čakaj me, čak! pravim in odpnem vago, pomerim in mu zviškoma táko prisolim, da se tri rebresa zlomijo».

«Kaj te ni Bučar nič oštel, ko si konja končal?»

«Kaj še, saj sem mu rebra spet zravnal».

«Kako?»

«Kar še enkrat sem loputnil, pa so kosti zopet nazaj stopile», odvrne moško Krjavelj, da so se možje grohotajoče zasmejali...

Josip Jurčič.

Na Krasu.

Danes bili smo na Krasu:
tam teranček je na glasu...
Šli naprej smo k znancem v Šalež:
tam prebiva sveti Alež;
potle bili smo v Zgoniki:
tam domá so vsi svetniki;
in nazadnje v Šempolaju
vožnja je bilâ pri kraju.
Če pa misliš, da ni res,
ti povemo prav potihó,
tiho, da ne čuje Miho:
bogve kje, a prav zares
je Kolúdrovica vmes.

Igo Gruden.

S S

S S

S S S S

se-di-te

ti-ho! se-daj se u-či-mo.

so-sed je so-dar. so-dar de-la so-
de. sod je o-kro-gel. to je res.
o-sel je siv in i-ma gri-vo. o-sel ri-ga.
ho-di na des-ni. sen-ca je na
le-vi. ko-sec no-si ko-so v ro-ki.
s ko-so ko-si tra-vo. su-ha tra-
va je se-no. ves dan so ko-si-li. vo-
ja-ki su-ka-jo su-li-co. se-ki-ra se-ka
les. ti si bos. a-li si sit? ne, la-čen sem.
so-va u-ka. sra-ka i-ma čr-no per-je.
mi je-mo sir in me-so. ma-ti so-li ju-ho.
mi gre-mo v vas. tu-di vi? osem. ::::

Razgovori.

VI.

Vedež pokaže Nevedežu nove strani naših vaj, opozori ga na sličico mladega vrabca.

Vedež: Kaj dela ptiček? vrabček?

Nevedež: Vrabček čivka.

Vedež: Kako meniš, da čivka?

Nev.: Čiv, čiv, čiv!

Vedež: Prav! Ko ponavljaš vrabčevo pesemco, kakšen glas čuješ od kraja?

Nev.: Č, č, č.

Vedež: Evo, tu ti pokažem črko za ta glas č; to je tiskana črka č, to je pa pisana črka č. Kakšni črki je podobna?

Neved.: Podobna je črki c.

Vedež: Vendar nosi nekaj vrhu sebe; namreč strešico ali kljukico. Bog ne daj, da bi jo pozabil! Glej tu doli, kjer si podajata roki črki č in i. Vidiš kako gospod i razumno kaže na strešico gospoda č. Kako se to bere?

Neved.: Či.

Vedež: Prav! Zdaj pa počasi preberiva stran! — Najprej bereta skupno, potem Nevedež parkrat sam. Vedež mu razloži, kaj je — čok, črka, črta, računica, buča, čutara, meč, luč in drugo. Nato Nevedež prepiše polovico strani, pozneje drugo polovico. Kar more, tudi preriše. Glas g najdemo najložje s tem, da otroka opozorimo na grgranje z vodo. Pri tem mu tudi pojasnimo, kolike važnosti za zdravje je grgranje grla in izpiranje ust. Črka za glas g se razloži tako, da je podobna tesni zvezi črke o z j brez pike.

Otrok bere, piše več vrst črke g in slednjič prepisuje. Razložiti mu moramo manj znane besede gora, jagoda, gad, grad, godec i. t. d. Gobo in grad bo tudi prerisal. Veselila ga bo tudi sklepčna pesmica, ki naj se je nauči na izust.

Glas s in črko zanj izpeljemo iz učiteljevega avarila k miru: Ssss! Vedež pove, komu je tiskana črka s podobna, namreč kači. Nato Vedež napiše par vrst te črke, vsako napisano črko bere sproti. Nato slede bralne vaje kakor poprej. Razložiti je treba malemu manj znane besede na pr. griva, sulica, sova, graka. Slednjič prepiše Nevedež pisano in tiskano.

Zopet in zopet pa opozarjamo, da je treba vedno in vedno ponavljati. Zato hranite prve strani naših vaj in večkrat jih ponudite malemu, da jih prebira.

(Nadaljevanje sledi.)

«To je res, da si ga! Na, pij, ker si tako dobro delo storil,» pravi Matevžek in naliže med smehom mož hrabremu Krjavlju.

Josip Jurčič.

Lojzek.

(Iz povesti „Otoški postržek“).

Sedel sem na klop. Kmalu se mi je pridružil Lojzek. Ni mogel tekmovati z drugo deco, ki so lovili mance.

«Lojzek, ali si danes kaj hudega storil?»

«Še nič.»

«Ali si kaj dobrega, ker je tvoj god?»

«Sem. Petelinčka sem takó s palico, da se je kar zavalil.»

«Kakšen si! Petelinček mora tudi biti. Ali se ti ni smilil?»

«Nak! Zakaj pa zmerom piške tepe.»

«Jih mora, da so pridne. Ali mu kaj zamerijo?»

«Nič. Še rade ga imajo, ko so tako neumne.»

«Vidiš, da prav dela. Skrbi zanje in jih varuje. Fant je, rajši bi se potepal z drugimi petelinčki. Pa mora ostati doma, da niso piške žalostne.»

«Jaz sem mislil, da je hudoben,» takó se kesa Lojzek.

Poizvedujem dalje: «Ali še kašljaš?»

«Še.»

«Potem ne boš mogel z mano po jagod.»

«Saj kašljam samo pred mamó!»

«Čemu?»

«Da mi dajo sladkor za kašelj.»

«Lojzek, ti si majhen lisjak.»

«Ti si pa velik.»

Nekaj se spomni. Položi obojna kazalca in sredinca navzkriž: «Ali daš kobilici zobat?»

«Na, kobilica,» vtaknem prst.

Pritiska s palci na moč: «Ali boli?»

«Hudo.»

«Toliko kot rogač?»

«Bolj.»

«Toliko kot čebela?»

«Še bolj.»

«Koliko pa?»

«Manj kot bolha.»

«Ti lažeš.»

«Nisem, Lojzek, da bi mamó s kašljem varal za sladkor.»

Anton Vadnjal.

Jutranji sprehod.

(Po spisu „Deveta dežela“).

Jutranje solnce mi je sijalo v posteljo, ko sem se zbudil. Hitro po konci in vên pod milo nebo! — Tako jasno, sinje nebo, tako čist zrak, tako zelene gorice, tako rodovitno žitno polje! Šumeče vode, bistri potoki se vijó po ravnini, cvetoč vrt je vsa dežela, kar najdalje seže oko; tiči se izpreletavajo in sladko gostolé po drevju — vse je tako živo in tako mlado!

Kamor človek pogleda, vse je posuto s pisanimi cveticami, iz katerih dehté sladke dišave; čebele, veselo brenčeče, rojijo po njih in nad njimi se zibajo pisano krilati metulji. Gladke, bele stezice se vijejo po zelenem polju, med njivami, vinogradi in vrtovi. Tu ni za péd zemlje, da bi ne bila skrbno obdelana. Povsod po polju, po njivah in vinogradih je videti ljudi na delu; njih pesmi se lepo strinjajo s tičjim petjem, ki se razlega po vsi deželi. Vasi ni videti, posamezne stojé bele hiše po kakih sto korakov narazen.

S polja krenem proti temno zelenem gozdiču z meševitim drevjem. Ko hodim po robu gozdiča, kraj šumečega potoka, priskače mlada srna iz gošče. Ko pride do mene, obstoji prijazna živalica ter me začne zvedavo ogledovati. Potem pa poskoči in skokoma je bila pri potoku, si gasit žejo!

Nekoliko korakov pred mano je kos prepeval na nizkem drevesu. Ob deblu na veji zagledam gnezdo; starka je čepela v njem. Radovedno sva se gledala nekaj časa. Kos pa je bil umolknil za nekaj časa ter me je gledal; a ko je videl, da se me ni bati, je začel zopet peti.

Ko sem tako pohajkoval ob gozdnem robu, pridem čez nekaj časa na cesto. Cesta je bila lepo gladka, z drobnim peskom posuta in ob obeh straneh z lepim sadnim drevjem obsajena. Krenil sem po njej spet v vas...

.....
Josip Stritar.

Balada o Čičku.

Čiček — možiček	Pa se pomotil	Biriči bradati
jesih tovari,	nekoč je možiček,	so hitro ga vjeli,
kriva črešnja	izmaknil nekomu	mošnjiček in tovor,
raste na gori.	debel mošnjiček.	vse so mu vzeli.

Na gori v vetru	Kdaj, otročički,
črešnja se giblje,	se to je zgodilo?
nerodno na veji	Menda je solnce
Čiček se ziblje.	narobe hodilo.